

SLOVENEK.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V torek,
četertek in saboto
izhaja in velja:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

Po pošti:

Za celo leto	9 for. 50 kr.
„ pol leta	4 „ 80 „
„ četert leta	2 „ 50 „
„ mesec	— „ 90 „

St. 100.

V Celovcu v torek 11. decembra 1866.

Tečaj II.

Kaj so nemškutarji naši res hvale vredni?!

(Konec.)

Slovani ne mislijo s federalizmom nič slabega za Nemce in Madjare, kajti vse pravice, ktere sami za-se zahtevajo, privoščili so vedno in privoščijo še dan denes v polnej meri tudi Nemcem in Madjarom. Ko so se torej l. 1848 Madjari in Nemci spuntali zoper Avstrijo, ki je htela dati vsakemu svoje, niso kratkomalo tega storili iz straha za obstanek Avstrije; tudi niso tega storili iz straha pred supremacijo slovensko, ker Slovani tje nikdar namerjali niso, ampak zgrabili so za orožje in spuntali se zoper cesarja in Avstrijo samo za obrambo svoje lastne supremacije ali gospodarstva čez Slované in Romane. Takrat so ti „angelji varhi“ Avstrije, ki imajo vedno polna usta od centrifugalnosti Slovanov, svojo krinko ali šemo odvrgli in celemu svetu očitno pokazali, — vsi jezični dohtarji njihovi tega utajiti ne morejo, — da so prazne kvante vse, kar blebetajo o nevarnosti federalizma za obstanek Avstrije; pokazali so, da federalizem edino le zato

sovražijo, ker vedo, da jim bi njih supremacijo čez Slované in Romane smrtno ranil; pokazali so ti „najbolji“ avstrijski patrioti, da jim je več ležeče na njih supremaciji, ko na obstanku Avstrije in da raji vidijo, da Avstrija pri tej priči pogine, ko da bi se svoji supremaciji odrekli in toliko ponižali, da bi Slovani in Romani njih ravnopravni bratje postali. — Nasproti so pa tudi Slovani in Romani l. 1848, ko so zgrabili orožje in planili najprej čez puntarske Italijane in potem čez puntarske Madjare in Dunajčane, celemu svetu jasno in glasno naznanje dali, da s svojim federalizmom ne želijo, kakor vedno regljajo sovražniki njihovi, razpada Avstrije in da je vse obranjanje o njih centrifugalnosti itd. sama gola, nesramna laž in sleparija, s ktero si hočejo nasprotniki njihovi obveljavo politične in narodne ravnopravnosti ubraniti in svoje gospodarstvo nad njimi ovekovečiti. — Samo sovražnikom ravnopravnosti narodov — nemškim in madjarskim hegemonistom, kakor tudi vsem njihovim pomagačem — imamo se torej zahvaliti za tisto nesrečno notranjo vojsko, ki se je bila l. 1848 vnela in nam tako sila grenki sad rodila. Kajti ako bi bili Nemci in Madjari vsakemu svoje privoščili, kar nam je

bil dobrotljivi cesar Ferdinand slovesno obljubil, in sedanji svetli cesar Franc Jožef potrdil in zagotovil, bila bi se že takrat Avstrija v kratkem času vredila; ustavna svoboda in ravnopravnost narodna bi v njej krasno cvetela in tisučerni sad obrodila. Avstrija naša, ta lepa od Boga in natore tako bogato obdarovana država, ki je reva zdaj pri vsem tem polna dolga, bila bi polna srebra in zlata, polna sreče in blagostanja. — Ali žalibože nasprotnikom ravnopravnosti narodne je njihova supremacija bolj dišala, ko vsa sreča in blagostanje Avstrije, da, bolj jim je dišala, ko obstanek Avstrije. Napravili so torej punt — tisti nesrečni punt, zavoljo kterega je osoda avstrijskih narodov samo sovražnikom ustavne svobode in ravnopravnosti narodno — nemškim birokratom, centralistom in kulturonošcem iz Reicha v roke prišla, ki so po zadušenem punktu neusmiljeno udrihali ne samo po nemško-madjarskih puntarjih, ampak tudi po rešiteljih Avstrije, po zvestih — v svoji nadi toliko prevarjenih Slovanih; prišla je v roke tistim možem, ki so se prizadevali, vse avstrijske narode v nemščini vtopiti, ki so namesto vsem enakih pravic vsem enake krivice zavdajali in po svoje v nemško-centralističnem

Besednik.

Slovani — trpinil! (Spisal: D. Š.)

Najstarejši in največi zgodopisec grški, Herodot, je v svoji četrti „muzi“ priprosto in mirno svoje v Olbiji nabrane skušnje razodel, dalje dežele za razburkanim Boristenom popisal, in povedal o tamkaj prebivajočih mirnih oratarjih, kterih napuhneni vajočih mirnih oratarjih, kterih napuhneni gospodovalci so popotni kočarji, kraljevi Sciti, bili; kako žalostno zgodbo solznega trpljenja, kako krvavo mučensko pripoved celih narodov je takrat zapisal in ravno nesrečni Slavi je pri zibeli njene zgodovine strašno prihodnost prerokoval!

Zakaj Slovani so bili isti mirni, delavni oratarji ob bregovih Boristena, in ptuji zmagovalci so bili njih neusmiljeni gospodarji. In to stanje, v katerem nesrečne Slované prvokrat v zgodovini nahajamo, to žalostno stanje moralo bode tisoč in tisoč let neprehoma trajalo: Slovani so zmiraj bili hlapci ptujih zmagovalcev, naj so se le-ti imenovali „kraljevi“ popotni Sciti, ali pa „cesarski“ nepravični Nemci.

S krepostmi, kakor jih noben drug narod ni imel, bili so okinčani nekdanji zaničevani Slovani. Odkritosrčne, prijazne in vrle jih imenuje Prokop, gostoljubne in povrežljive cesar Mavricij, in Osmanli kar naravnost pravi o njih, da so „golobji narod“. Delaven in miren je Sloven rad menjal meč s plugom ter raji pridno obdelaval zemljo, kakor da bi jo z divjim ropanjem pustošil, in prvi človek bil mu je: „prvi kmet Božji“.

¹⁾ Skrben za občno korist, svobodo in mi-

roljuben, imel je za svojo občino, svojo svobodo in svoj mir le en pomen in eno besedo. ¹⁾ Revezev ni samo tolažil s plačilom v večnosti, ampak ljubeznjivo jim je stregel in pomagal. ²⁾ Ako ravno je sužnost črtil in svobodo nad vse ljubil, vendar jo je tudi ptujcu privoščil in še celó svojega v vojski vjetega hlapca ni obsodil v dosmrtno sužnost, ampak po nekem času mu je na voljo dal, da se sme vrniti domú k svojim domačim, ali pa da sme vstopiti v slovensko „svobodo“ kot prost človek in prijatelj. ³⁾

Velika in lepa, kakor domača, bila je tudi politična svoboda Slovanov. Na široki podlagi svobodne občine počivala je slovenska ustava, bolj demokratična in družbena, kakor jo sanjarji današnjih dni želé. ⁴⁾ Slovan ni poznal dedinskega vladarja; po izvirnih volitvah je delil vse svoje službe, duhovske in posvetne, najmanjše in največe, službo vladčinovo majhne srbske občine, in službo mogočnega kralja poljske države. On ni imel nobenih knezov, ampak starašine ⁵⁾, nobenih gospodov, ampak „so-gospode“ ⁶⁾, in volil je svoje Piaste in Przemislave med

najponižnišimi in najrevnišimi. Lepega vedenja in čvrste vere je že v poganstvu svojem najviše bitje spoznaval in veroval, da bo zopet enkrat od smrti vstal, in da bo prejel večno plačilo za dobra dela, večno kazeno pa za grešno življenje. Ta njegova vera bila je edina njegova tolažba v sužnosti in trpljenju!

Tak je bil Slovan — in kar je, vi Nemci, zdaj postal, to uči vaša zgodovina, ki mu je vzela vso zgodovino! Odkedaj tako odkritosrčen, pošten in gostoljuben, prisvojil si je potuhnjenost kot krepost, zvijačo kot edino sredstvo obraniti sebe samega, in sovražstvo ptujcev kot domoljubno dolžnost. On, ki je nekdanj svobodo tako visoko čislal in suženjstvo tako globoko zaničeval, on je začel pripravljati in trpeti najhujše hlapčestvo, in celó njegovo slavno ime postalo je ime suženstva. ⁷⁾ On, čegar poganška vera je tako sorodna bila pravemu nauku božjemu, on odbijal je sveto evangelje od sebe in priklepel se jako dolgo in trdovratno svojih molikov! On, ki je toliko zlatih kalic blažene omike v svojih prsih nosil, on se je zazenaril in podivjačil ter osilil v naših olikanih časih — divjak in barbar. On, ki nobenih postavnih oblasti ni poznal, razuntistih, ki si jih je sam izvolil; on, ki je nekdanj tako čisto demokratično živel, on se vojskuje sedaj za trohljivo postavnost, zatajuje svobodo in pomaga starokopitnežem! Kajti na ostrem meču se mu je evangelje podajalo; — omika je bila goljuten dar, ki naj bi ga bila zadušila; — in svoboda se mu je ponujala za plačilo pogube sebe samega! . . .

„Močen in len“ — „fortissimus nihil agens“, piše zgodovinar Tacit v svoji Germaniji — se je Nemec svoje moči le poslu-

¹⁾ Svoboda, mir.

²⁾ Nec aliquis egenus aut mendicus apud eos reperitur est. Statim enim, ut aliquem inter eos aut debilem fecerit infirmitas aut decrepitem aetas haeredit cura delegatur, plena humanitate fovendus. (Helmold Cler. Slav. II., 12.)

³⁾ Qui sunt in captivitate apud eos, non omni tempore ut apud gentes alias in servitute tenentur, sed certum eis definitur tempus, in arbitrio eorum relinquendo, si oblata mercede velint dein reverti ad suos, aut manere apud ipsos liberi & amici. (Maurit. Strat. XI.)

⁴⁾ Slavi communi libertate vivere solent (Procop. Bell. Goth. III, 14.)

⁵⁾ Principes vero, ut ajunt, hae gentes non habent praeter supanos senes, quemadmodum etiam reliqui Slavorum populi. (Const. Pophyrog. De admin. imp. c. 29 ap Meurs. VI, 1003.) Beri tudi: Thitm. Merseb VI. p. 151 ed. Wagneri, in Boguph. ap. Sommersb. II., 20

⁶⁾ Condominus, so-pan, zupan. (Pan po česki: gospod.)

⁷⁾ Slava, Slavijau; v starih nemških in latinskih spisih beremo: Sklaven, Sklavi, Nemški „Sklave“ — suženj.

duhu gospodarili tako dolgo, da so čez 1000 milijonov zagospodarili, z vedno večimi davki kmeta in gospoda osiromaščili in pri vsem tem državni dolg tako silno pomnožili, da bi morali vsi ljudje, kar koli jih je na svetu belih, črnih in rudečih, mladih in starih, moških in ženskih, v Evropi, Aziji, Afriki, Ameriki in Avstraliji vsak po 3 gl. na Dunaj g. ministru Larišu odrajtati, da bi se nam naš državni dolg izplačal. Naj potem vzrokovalce vseh teh nadlog — nasprotnike ravnopravnosti narodne, ki si so povsod popolnoma enaki — hvali, kdor hoče, — jaz vem za enega, ki je dober Avstrijan in dober kristjan, pa jih vendar v tem oziru nikdar hvalil ne bo in to je pisatelj teh vrstic

Antinemškutar.

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju dne 8. dec. → (Deželni zbori. Razne novice.) Utihnili so govori, ki so pretečeni teden po vseh zborih naše cesarevine, ali vsaj v večem delu teh zborov mnenje različnih strank nam razodevali; v resnici se more ta teden imenovati teden parlamentarnega bojevanja na državopravnem polju. Pa pogledimo vse zборе zaporedoma, da se bomo prepričali, kako zdaj naše državopravno prasanje stoji. Na prvem mestu je gotovo ogrski zbor, v katerem se je v četrtek predpogovor zastran Tisza-tovega in Deákovega predloga dovršil. Tu so govorili Deákovi in "tigri"; oni so hoteli druge prepričati in si tako večino na svojo stran pridobiti; zadnji dan govoril je tudi Deák sam, katerega in to znabiti tudi po pravici Madjari za najmodrejšega sina svoje očetnjave imajo. Deák je v svojem govoru jedrnat dokazal, da ni ministerstvo vzrok, da se sporazumljenje ne vresniči, ampak stara sistema naše vlade; zbor ne sme obupati in posamezni odbori naj svoja dela nadaljujejo. Njegov govor, ki je v vsakem obziru izvrsten in gotovo eden najboljših

ževal, da je potem zopet mogel lenobo pasti, vzdignil je svoj meč le, da si je slovanski plug pridobil. Sigurd je bil njegov vzor, Sigurd, "ki je močnega trupla veliko dežel prejahal", *) in brez miru potoval, da bi našel zlata ogromnega velikana. "Vzhod je Kalifornija Nemcev" rekel je leta 1848 nek liberalci v Münihovski zbornici, — in gnan od tistega črnega hudega duha, katerega je že Alarih v sebi čutil, poln tistega političnega mysticizma, kateri je kakor njegov verski mysticism mnogokrat le nesramno sebičnost v sebi skrival, — tega poln je silil Germanec proti vzhodu in je Slovana v sužnost spravil. Zmagovaven je bil njegov napad, nepremagljiva njegova sila; zakaj rožen je bil Sigfrid in Bogu posvečen njegov meč, zaporedoma je prišlo krščanstvo, omika in svoboda.

"V koga veruješ?" prašal je Olaf sveti nekega svojih nemških vojščakov. — "V se!" odgovoril je. . . V se, le v se veruje Nemec, in vera Kristusova bila mu je le sredstvo, da bi ž njim Slovana v sužnost potisnil.

Zatorej tudi verni Nemec nobenih dvomov zastran vere svoje ni občutil, ko je zoper krščansko Moravijo poganske Madjare na pomoč poklical, in sebi in jim dežele kraljev Ratislava in Svatopluka delil; zakaj Moravani so prostovoljno evangelje sprejeli, oni so to veliko izdajo storili, da so se brez Nemcev pokristijanili ter jim tako ugodno pretvezo vzeli, da niso mogli v imenu krščanske vere Slovanov podjarmiti. Zatorej tudi neutrudljivega križarskega vojščaka ni popadla gorečnost za sveti križ, ko je divji Turk nad krščanskega Srba in Bolgarja svoj krivi meč vzdigoval; zatorej ga tudi ni bilo med četami pri "Varni", kajti tukaj se je mo-

govorov, kolikor smo jih še do zdaj v Avstriji slišali, bil je z navdušenimi eljen-klici sprejet in da ni bil brez vspeha, pokazalo nam je glasovanje, ki je Deákovemu govoru sledilo. Deákov predlog je bil z veliko večino sprejet in tudi odbor, ki se je volil, da adresu do kralja sestavi, obstoji večidel iz Deákovcev in sicer so v ta odbor izvoljeni sledeči: Deák, Andrassy, Eötvös, Szentkiralyi, Csen-gery, Somssich, Miko, Kemeny, Lonyay, Gozdsu, Bezerezy, Vay, Gorove, Zeyk in Rannicher. Iz tega se vidi, da tudi Ogri že nekaj odjenjujejo in da bodo gotovo še dalje šli, ako se proti njim Slovani združijo. — V moravskem zboru so ta teden tudi pogovor o adresi dognali in konec vsega debatiranja je bil, da se nobena adresa ne bode poslala; kajti pri glasovanju je Giskrova dvalistična z večino 5 glasov padla, Pražakova pa z večino dveh glasov. Sklenilo se je potem po predlogu grofa Mitrovskega, da se samo deputacija od šesterih volil, ktera naj potem z deželnim maršalom cesarju hvalo za prevzvišeni manifest v imenu moravskega vojvodstva izreče. Med govori brnskega zbora sta posebno znamenita govora poročevalcev Giskra in Pražaka. Giskra (Iskra) posebno hudo ministerstvo napada, čisto v duhu našega Naceta; Pražák pa zagovarja oktobersko diplomu in septemberski manifest, ker je le na tej podlagi mogoče Avstrijo uravnati.

(Konec pride.)

Slovenske dežele.

Iz Celovca. (Politično stanje; dežel. zbor.) Ljudje so nekako v strahu in le trepetaje gledajo v prihodnje dni. Vojske, pravijo, bomo se javeljne ubranili. Posebno pa ljudem to ne dopada, da misli vlada naša z Napoleonom neko zvezo napraviti. Napoleon nas je l. 1854 napeljal in vpletel v Krimsko vojsko, ki nam je požerla narodno posojilo in velik del naše

ralo v znamenju svetega križa osvooboditi, zakaj da bi zatirani kristijani ostali, morali bi ostati tudi Slovani, ker Poljak, Vladislav III., bil se je tukaj predrznil, da je bandero Zveličarjevo varoval! Zatorej tudi takrat tako svet rimski cesar ničesar ni storil, da bi zabranil razkol med rimsko in grško cerkvijo; zatorej je pisano gledal na prizadevanje cerkvenih zborov v Ferari in v Florenciji; zakaj "impera" se je opiralo na "divide", in po verskem zedinjenju Slovanov bi morebiti tudi politično zedinjenje prišlo bilo! Toda sveta groza je Nemca spreletavala, ko sta brata Ciril in Metod upala si slovansko evangelje pridigovati, ko sta v djanju kazala, da je mogoče pokristijaniti se brez ponemčevanja in da svetemu križu pota ne odpre samo krvavi nemški meč, ampak tudi krilata slovanska beseda. To "samolastno" in ne "drugim lastno" krščanstvo, kakor ga je Račinski dobro imenoval, Germancu nise zdelo pravoverno, in solnograški in mogunški škofje so slovanska apostola pri rimskem papežu zatožili kot krivoverca in odpadnika. Papež tega se ve da ni hotel verjeti, in je Metodija pravovernega spoznal ter ga celó za nadškofa postavil; toda nemška trdovratnost ni nehala, in Vinhink, nemšk škof, je v kratkem času toliko dosegel, da je slovanske duhovnike brez kazni mučiti in iztirati smel. Zastonj si je rimski papež pomiriti prizadeval; zastonj je prosil usmiljenja za nedolžne reveže; — tukaj ni šlo za katoliško, ampak za frankovsko vero: "velint, nolint" — pisal je mogunski Hato papežu — "Francorum principibus colla submittent". *) Tukaj je šlo za enakost krščanstva in nemštva, in slednjič se je rajše privolilo, da je tukaj

armade. Napoleon nam je l. 1859 vzel Lombardijo, — l. 1866 vzel nam je Benecijo in hujskal Prusa zoper nas, da smo bili sramotno premagani. Napoleon je tudi princa naše preslavne hiše zmotil s krono mehikanskega cesarstva in nam tudi v tej zadevi napravil veliko žalosti in sramote. Napoleon tudi zdaj našo vladu vabi na čudne poti, da na smert bolno Turčijo podpiramo, omlajeno in krepko Rusijo pa dražimo; to naše ljudstvo vse ve in si k srcu jemlje pa boji se Napoleona, ki nam zlate darove obljublja. — Ta teden se pričnó tudi v našem dežel. zboru kaj imenitne debate. Kakšna da bode naša adresa, to vemo že naprej; prej ko ne bojo dolžili sedanje ministerstvo, da je ono vseh nesreč in nadlog krivo, akoravno je to le moka, ki so jo zmleli Bahovi in Schmerlingovi mlini. Tiralji bojo februaru ustavo in državni zbor, akoravno nas skušnja celih dolgih 6 let uči, da je vsa Schmerlingova ustavna roba za Avstrijo prava kuga in toča. — Tudi peticije za nemške šole po slovenskih farah se bodo menda te dni pretresovale. Gosp. Steiner ni vedel boljšega pota, da ljudje o njem kaj govoré in da ga posebno nemška in nemškutarska stranka prav spozna in hvali, sprožil je to reč in narodno vprašanje spravil pred deželni zbor. Radovedni smo slišati dokaze, s katerimi bojo gosp. Steiner & comp. zagovarjali nemške šole za slovenske otročiče. Mislimo, da novega ne bojo nič na den spravili; kajti njih glavni dr. Hussa je že pred nekaj leti naznanil svetu vse neumnosti, s katerimi ti modrijani svoje sanjarije in sleparije branijo. Še bolj nas pa mika zvedeti, ali in kdo bode uboge Slovence branil in zagovarjal.

Iz celovške okolice. (Učiteljski shod tinjske dekanije.) Imeli smo že 24. oktobra učiteljski shod v Pokerčah. Sklenili smo vpeljati med učitelje Tinjske dekanije "Učiteljsko bralno društvo". Vsi učitelji pristopimo k tej res slayni in za nas potrebni napravi. Enoglasno volimo tudi tri gospode izmed nas, kateri bojo te reči oskerbljevali.

krščanstvo zopet pogansko postalo, kakor pa slovansko.

Na Labi je pokazal Nemec, kako svojo krščansko vero razume. Tukaj je začel mejni grof Gero spreobrnjenje Slovanov z agapejo ali prijateljskim obedom, pri kateri je trideset slovanskih knezov, svoje goste, umoriti dal *) in Henrik ptičar, Oton veliki, Henrik lev, Albert medved in Bernard Saksoski so nadaljevali to križarsko vojsko zoper "slovanske pse" **) z nebeško gorečnostjo, ktera bi kaj boljšega vredna bila, in s strahovito grozovitnostjo, tako da jo celó nemški tačasni kronisti Ditmar Meziborski, Adam Bremski, Helmold in drugi hudo grajajo **).

*) Beri; Witik. Corbej I., 2. — Ann. Saxon. s. a. 940.

**) Saxonum voce Slavi canes vocantur. (Helmold c. 16.)

*) Audivi etiam . . . populos Slavorum jam dudum procul dubio facile converti posse ad christianitatem, nisi Saxonum obstisset avaritia, quibus mens praeior est od pensiones vectigalium, quam ad conversionem gentium. (Adam. Brem. III., 25.) — Idem dux (Bernhardus) gentem Vinulorum per avaritiam crudeliter opprimens ad necessitatem paganismi coegit. (Helmold I. c. 16.) — Principes Germanorum pecuniam inter se partiti sunt. De Christianitate nulla fuit mentio; unde cognosci potest Saxonum insatiabilis avaritia, qui cum inter gentes caeteras barbaris contigua praepollent armis & usu militiae, semper praeiores essent tributis augmentandis, quam animabus Domino conquirendis. Decor enim christianitatis, sacerdotum instantia, jam dudum in Slavia convalesceret, si Saxonum avaritia non praepedisset. (Ibid. c. 21.) Menda zadosti jasne besede! Tako in še hujše pritožbe bereš še daleč v 25. in 83. poglavju pri Helmoldu, trdem Nemcu, ki je pa toliko pravičen, da spoznava trpljenje Slovanov.

(Dalje pride.)

*) "Durch seines Libes Sterche menigen Lant durchritt."

*) Boczek. Cod diplom. 62. 67; t. j. "ali hočejo ali nočejo, frankovskim knezom bodo morali podvreči se."

Po kratkih pa jedernatih pogovorih se malo okrepcamo, zapojemo nekatere slovenske pesmi, in zapustimo Pokerče s tem namenom, v kratkem zopet se sniti in od našega sklepa dalje pogovarjati.

Bili smo poklicani 22. novembra od našega novega za učitelje in napredovanje neutrudljivega čast. gospoda dekana Jakoba Kuharja na Kladlje (Freudenberg). Ob dveh popoldne se snidemo razun dveh učiteljev vsi in počastijo nas tudi štirje gosposdije duhovni iz okolice.

Z milim glasom nas najprej nagovarjajo g. dekan, potem bere g. J. Černut, bivši učitelj v Pokerčah, pravila, ktera je on za učiteljsko bralno društvo sestavil. Pretresamo članek za člankom in med drugim sklenemo tudi to le: Dobiček ali sreča vsake srenje je ta, da ima zmožnega učitelja, ki vedno dalje in za napredovanjem hrepeni. Znano pa je, da borni in slabi zaslužek učitelju ne pripušča, da bi si toliko potrebnih in dragih knjig ali časopisov kupil. Srenjam in gg. dušnim pastirjem mora pa na tem ležeti biti, da se njih učitelj vedno bolj izurja, in sčasoma napreduje. Zatorej naj se naprosijo vsi č. gg. dušni pastirji in gg. srenjski predstojniki imenovane dekanije, naj k tej blagi napravi pristopiti blagovolijo.

G. dekan so radovoljno prevzeli, vse te imenovane gospode pismeno naprositi.

Tako smo dokončali svoje predvzetje in mislimo začeti učiteljsko bralno društvo 1. januarja 1867.

H koncu naše seje sklenemo še eno za učitelja potrebno reč, na katero so nas č. g. dekan napeljali, namreč: Naj prinese na prvi shod leta 1867 vsak učitelj tinjske dekanije list, na katerem naj zapiše, kako on v svoji učilnici podučuje, kako od razreda do razreda učence vodi, v katerem jeziku je potrebno tam podučevati začeti, in kako se tudi (če je potrebno) nemški jezik s slovenskim veže.

Ti spisi se bojo pri prihodnjem shodu preiskovali in primerjali. Iz vseh listov se bo pa posnelo in napravilo vodilo za učitelje Tinjske dekanije.

Slava Vam, čast. gosp. dekan, ki take potrebne reči med nas vpeljujete in tako za mladino in napredovanje skerbite!

Potem smo vsi vkup jedli in se veselili, naposled pa se razšli hvaležni in veseli vsak na svoj dom. Pri obedu smo tudi napivali slovenske zdravice. Perve so veljale našim višim in nižim gospodom šolskim predstojnikom. Tudi so se glasile slovenske in nemške pesmi. Res prav prijetno je bilo!

Od Savine. Ako samo imena pogledamo, ki predstavljajo izvoljene za odbor o adresi in volitvenem redu v dež. zboru, zgine nam precej vesup: Že šest let čakamo! Da bi se nam le ena želja bila izpolnila, da bi se le ena trohica pravičnega veselja nam Slovincem bila nasmejala, bili bi prav radi z Nemci tudi še daleč v enej zbornici sedeli.

Ker pa vsaka prilika dostojno kaže, kako se naše pravice in želje obračajo, kako se celo materialnemu in duševnemu napredku na vse strani ovire stavljajo in stavljale bodo, dokler smo v manjšini, prisiljeni smo skrbeti za to, da ne poginemo in da nas sprehajajo vse sorte misli. Še červiček v prahu se vije in brani poginu. —

Spoznali smo, kdo nas resno zastopa in kdo nas hoče zatirati. Gg. Blagotinšek, Kaiserfeldu in Lohningerju pa priporočamo večo zmernost, da ju ne bode posneje preveč sram, ko bodo volitve na laž postavile misel, da nas onadva tudi zastopata. Pri prvih volitvah ljudstvo ni bilo pripravljeno in tudi ni zastopilo, kaj je in koliko velja poslanstvo. Zdaj je drugači.

Kazalo se je to že lani, ko se jenezupnica poslala gg. Feirerju in Löschnigu; seveda ni imela zaželenega vspeha; pa kdo je vzrok? Kaj si more ljudstvo pomagati, če naleti na tako ogromen zid konstitucionalne termoglaynosti? Pa tudi nasprotna

adresa, ki ostane za naše nasprotnike v tako žalostnem spominu, bila je velika korist za ljudstvo. Učilo se je, varnejše postopati pri takih stvareh. V prihodnjic gotovo ne bode vsakemu možicelju verjelo, preden ne bode poprašalo svoje prave zastopnike in one slovenske liste, ki so do zdaj naše zadeve tako krepko in resnično zagovarjali. In če bo še kakega v celi Savinski dolini, ki bi za duševno napredovanje nič ne hotel skrbeti, bode se gotovo spomnil, kako se zanemarja materialni napredek v dež. odboru, ki reguliranje Savine za nepotrebno spoznava. Menda berač nobeden ne bo hotel postati.

Iz Ljubljane. 7. dec. A. B. (Deželni odbor in slovensko nemški slovar; g. Savaschnik). V današnji seji deželnega zbora bilo je tudi sporočilo deželnega odbora o zadevah slovensko-nemškega slovarja, ki se ima, kakor je znano, izdati iz zapišne ranjega knezoškofa, prebrano in se glasi nekako čudno. Deželni odbor namreč svetuje, naj se delo izda kakor hitro je mogoče, če bode ravno zaradi tega malo slabše. Mi nismo teh misli, kajti dobro je vedno boljše kot slabo ali le srednje in raji čakamo še nekaj časa na dobro delo. Tudi smo preverjeni, da bode g. Levstik, ki je za to delo tako sposoben, da bi ga ne bilo mogoče nadomestiti, delo izdelal ali do dobrega ali pa vse skupaj pustil, če bi le premagali oni, ki hočejo slovar že jutri imeti na svetlem. Vsem istim naj priporočamo še enkrat liste 46—48 „Novic“; naj pazljivo in s premišlekom čitajo članke: „Kdaj začne izhajati slovensko-nemški slovar? Morebiti da bodejo tam navedeni tehtni razlogi jih spravili na druge misli kakor so že prepričali marsikterega. Za silo in za praktično rabo nam pa za zdaj popolnoma zadostuje izvrstni „Janežičev“ slovar, kateri je ravnokar prišel v drugem jako pomnoženem natisu na svetlo. Bodimo vendar previdni in ne zahtevajmo sami sebi v kvar že danes, kar ni mogoče, in ne izpustimo lepe prilike, ko nam je poklonil slavní mecen zaklad za slovar; gotovo ni ga zapustil s tem namenom, da bi spravili na dan slabo ali srednje delo, temuč kolikor je mogoče dodelano in izvrstno. Za to pa je treba vsaj še nekoliko časa.

Znani oče okrožnice, šolski nadzornik g. Savaschnik, j neki poslal na Dunaj svoje posebno mnenje o ljudskih šolah, akoravno je slavná konzistorija z veliko večino odobrila predlog manjšine deželnega zbora in so iz mnogih krajev prišle peticije, da se potrdi ta predlog. Naj ima tudi g. Savaschnik svoje veselje; mi se nadjamo, da bode zmagala pravična stvar v kljub njegovim oviram.

Iz zgornje Pivke. F. (Burja in sneg. Potres. Nesreča. Skopuh. Šneperska graščina in postojnski kmetje.) Burja, ktera nam je dolgo prizanašala, prihrula je in tudi sneg je že zapadel. Kakor je bila pretekla zima ugodna, toliko hujša bo menda letos, kakor se kaže. Pa saj bi bilo prav, da bi vedno imevali mrzle in hude zime, ker so za njimi tudi navadno dobre letine, ktere pa letos ni bilo. — V sredo zjutraj ob devetih bil je tukaj potres. — V četrtek, 29. novembra, šel je nek Zagorčan s svojim mladim sinom v gozd. Tale mož je po celej okolici znan skopuh in se ni ravno predobro oblekel, dasiravno so ga ljudje silili.

Burja je ravno tistidan posebno prihrula in tudi sneg je zapadel. Torej pusti možiček svojega sinu v Juršičah, gozdu najbližnej vasi, sam pa se vrne s svojim sedom, ki ga je spremljal, proti domu. Na poti jame pešati in nogovori večkrat svojega soseda, naj počaka, da si malo opočije, ker ga ni mogel več dohajati. Trdosrčni spremlevalec popusti meni nič, tebi nič reveža v snegu in gre naravnost proti domu, od ktere ga ni bil več kakor pol ure oddaljen. Domu pridši pove ljudem, naj gredo z vo-

zom po moža, ker je v snegu obležal. Našli so ga pa že zamrznjenega in domú mrtvega pripeljali. Tako se godi skopuhu!

Oni dan padel je 9 let star deček razkonja in mrtev obležal. Vzrok tega je premajhna skrb staršev za svoje otroke, kakor je sploh pri kmetih navada. — Zdaj pridem na najvažnije! Sedem vasi je namreč: Knežak, Beč, Koritnice, Trnovo, Bistrica, Vrbovo in Zemone, ki vživajo po sodbah l. 1793 in 1794 vse pravice za drvarijo in kupčijo v tukajšnjem šneperskem gozdu.

Šneperska graščina je bila od dvajset let sém v rokah več gospodarjev in zadnji gospodarji so ves gozd na več delov razdelili in vsacemu delu svoje posebne logarje postavili. S to razdelitvijo je pa graščina le sebe poslužila, pa nikakor ne kmetov, ker je s tem branila, da bi vsak opravičen kmet po vsem gozdu bukovino in hojevino dobival.

Še deset let sem je graščina tem opravičenim kmetom le v enem, k večemu v dveh razdelkih svojega gozda bukovino izkazovala, hojevino pa zabranila, rekoč, da gozd je nima tolikanj, da bi pravica opravičenih kmetov vstrezal. Prisiljeni so bili tedaj kmetje graščino zaradi njenega nepravilnega ravnanja tožiti. Slavná c. k. uradnja v Ložu je konci leta 1865 sodila, da mora silama opravičenim kmetom drva za kupčijo izkazovati. 24. dan novembra l. l. bili so ti kmetje klicani na dan v Lož, da bi se zaradi one pritožbe pogodili s šnepersko graščino; ali slavná c. k. uradnja preloži zopet dan na 19. decembra l. l. in se s tem izgovarja, da ima sedaj mnogo bolj siljenih reči. Neradi bi videli kmetje, da bi se dan pogodbe še enkrat, ali pa še celo večkrat preložil, ker se boje, da bi jih graščina le za pravice odškodovala, tega pa bi jim ne povrnila, kar jim je že deset let dolžna.

Teh kmetov, ki vživajo vse gozdne pravice v šneperskem gozdu je v Knežaku 72, na Beču 44 in v Koritnicah 24, vseh skupaj tedaj 140, ki spadajo pod tukajšnjo Knežko županijo. Ako se odbijejo od teh vsi tisti, ki so že svoje pravice za kupčijo graščini prodali, kar jih je nekaj čez 40, ostane še blizu 100 kmetov, ki še pravice v gozdu vživajo, in kateri hočejo tudi zanje pravično odškodovani biti.

Kakor kažejo graščinski listi, po katerih se kmetom les izkazuje, ima vsak opravičen masličar za svoj maselec zemljišča dobivati vsako leto 37 hoj, katerih je čista vsaka najmanj 2 goldinarja vredna; tedaj je pravica vsacega masličarja vredna na leto 74 goldinarjev, in od vseh v desetih letih 74.000 gld. V tem, ko graščina tem opravičenim kmetom že deset let ne ene hoje ne dá, je pa ona od leta do leta z merom prodajala, kolikor je hotla in mogla. Čez Klansko polico se vozi vsako leto noč in dan za tisuče in tisuče goldinarjev robe v Reko, in se pred nosom opravičenih kmetov zmerom hojevina prodaja in lepe denarje zanje dobljeta. Graščina pa pravi, da ne more kmetom hojevine izkazovati, in da je nima. Zakaj pa je pretekli mesec Juršičanom in Zagorcem, ki niso nikdar taci pravice vživali, kakor tile postojnski kmetje, tako izvrstno hojevino v odškodovanje njunih pravic izročila in odmerila, da je vsako oralo vredno 200 do 300 goldinarjev! Zakaj stoji nad Juršičami lep črn gozd, imenovan „Prepovedanec“, ki meri blizu do 800 oralov? — Ne mara zaradi tega, da ga bo graščina izročila taci vasa, katerim se še včeraj ni sanjalo, da imajo najmanjše pravice v šneperskem gozdu? Ali ne mara si ga misli graščina le sebi ohraniti, opravičene kmete pa s samimi golavami odškodovati? Hoče ne mara graščina tajiti, da imajo tile postojnski kmetje pravico od prve do

zadnje bukve in hoje po vsem šneperskem gozdu?

Vsemu svetu je znano, da imajo kmetje v zgornji Pivki premalo polja, da bi sebe in svoje prezivali in zraven tega še davke plačevali. Kmetje le vejo, koliko so jim gozdne pravice vredne in nikdar nobeden pod milim nebom jih ni v stanu tako vredno in pošteno ceniti, kakor borni kmet, ki večidel od njih živi.

Kdo je kriv, da so kmetje v tih desetih letih tako obožali, da jim ni nikakor več dano mirno živeti in davkov ročno plačevati? Šneperska grajščina, ki jim ni dala v desetih letih hojvine za 74.000 goldinarjev! Šneperska grajščina, ki daje unajnim kmetom najlepšo hojvino v odškodovanje! Šneperska grajščina, ki prodaja na vse strani, kamor le more, tiste hoje, ktere bi imela tudi opravičenim kmetom na njihove pravice dajati! Šneperska grajščina, ki hoje le zase prodaja in hrani, postojnskim kmetom pa le pravice krati in jih za najmanjši hojič toži, kaznuje in zapira! Gotova istina je, da ga ni skoro več, da ne bi bil že zaprt, ali da ne bi bil že do 24 goldinarjev na enkrat plačal za kako škodo, ker je vendarle po tem segel, kar mu pred Bogom in svetom gre!

One dni prišlo je več kmetov iz knezke županije k svojemu županu to potožit, nadejaje se, da se bo on o teh siljenih zadevah zanje potegnil, in ga prosit, da naj prvič pri deželnem zboru zaprosi, da bi se gozdne pravice ko mogoče hitro odškodovale; drugič, da bi jim deželni zbor pripomogel, da bi si od šneperske grajščine na hojaj zastano vrednost 74.000 goldinarjev pridobili; tretjič, da bi se šneperska grajščina prisilila, postojnskim kmetom do zadnjega trenutka pred odškodovanjem njihove poštene pravice trditi in tolikanj bukovine in hojvine izkazovati, kolikor jim jih je do zdaj po vsem gozdu ali dajala ali dajati imela in četrtič, da bi se dan pogodbe nikoli več ne preložil.

Bog daj, da bi prošnja, ktera je bila precej spisana, svoj poštenu namen dosegla, ako ne, bo v kratkem vsa zgornja Pivka na beraške palici!

Naši deželni zbori.

Koroški zbor Sedanje seje nič ne donajajo kaj mikavnega. Obravnavalo se je v 5. in 6. seji deželno premoženje in deželne zakladnice. Dež. zbor samo posluša, kaj mu deželni odborniki sporočajo o teh zadevah, in večidel poterjuje brez vsega pričkanja vse, kar mu je dež. odbor nasvetoval. Čitatelji naši menda ne bojo hudi, da jih s številkami ne pitamo.

Med vlogami je najimennitnejša ona, ki jo je mesto Celovec po g. Nagelnu izročilo zastran nove mestne šole. Mesto je namreč volje novo mestno šolo po svojem načrtu ali kopitu napraviti. Ministerstvo pa tega ne dovoli in hoče, naj se mestni odbor derži postav, ki dozda še veljajo v šolskih zadevah. Po naših mislih ima vis. ministerstvo prav, da tirja, naj si mesto napravi najpred pri vsakej mestnej fari po postavi farno šolo, kakor jo ima vsaka fara na kmetih; potem naj še le tudi napravi — ako je volje — še druge više šole. Radovedni smo, kaj sklene dež. zbor; v ta odbor so izvoljeni gg. Jezernik, Nagel, Dr. Erwein, Mayer in dr. Burger. V tem šolskem odboru razun dr. Burgerja spet ni nobenega šolnika. Premil. knezoškof so pri večini dež. zbora menda v nemilost padli, da jih še celo pri šolskih rečeh ne volijo v noben odbor. To se nam dozdeva neumno in nepravično! —

Štajerski. G. dr. Razlag interpelira deželni odbor zastran posvetovanja o prenaledbi volitvenega reda. On dokazuje, da je premalo število poslancev od Slovencev iz-

voljenih z ozirom na število prebivalcev, kterih je $\frac{2}{3}$ slovenskih, in z ozirom na davke, ki jih Slovenci plačujejo; on naznanja željo, da vendar enkrat odbor sporočuje o posvetovanju in vzroke pove, zakaj da se je odlagalo.

Predsednik reče, da bode odbor to prasanje v kratkem prilično pri posvetovanju te reči razjasnil.

G. Dr. Rechbauer sporočuje o zidarijskem redu (Bauordnung) za Graško mesto, kar se je že lani sklenilo, cesar pa vlada ni odobrila. §. 6 se je z dovoljenjem mestjanske občine tako prenaledil, da se z vladinim mnenjem strinja.

Potem sporočuje o prenaledbi §. 71. občinskega reda, po kateri bi se vprihodni tudi dušni pastirji in javni učenci vdeleževali plačil za občinske potrebe.

G. Dr. Razlag pa predlaga, da bi se le tedaj ta dolžnost nakladala, ako bi ti gospodje na leto nad 1000 gld. dohodkov imeli.

Tudi vladin namestnik se ustavlja odborovemu predlogu, ker je samo 6 občin tako prošnjo vložilo, ker misli, da bi taka prenaledba ne bila pravična; kajti pičli dohodki onih gospodov se ne smejo še bolj znižati; in to bi nič ne hasnilo občinam, ker bi morali na eni strani timveč dajati, čim več jim na drugi strani jemljejo.

G. prof. Hlubek razlaga žalostno stanje ljudskih učiteljev in priporoča, da bi se jim skorej polajšalo in zboljšalo. Ravno tako govori g. opat Hieber za duhovne pastirje.

G. Rechbauer ostane pri svojem predlogu opiraje se na ravnopravnost. (Obvelja).

Grof Kotulinský sporočuje o napravi podkovavniške učilnice, kar se finančnemu odboru izroči.

Ptuje dežele.

Rim. „Moniteur“ piše, da se bo vse lepo z italijansko vlado poravnalo. Bomo kmalo videli.

Turška. „Moniteur“ spet piše, da so sicer punt na otoku Kandiji zadušili, vendar pa še Garibaldijevci in nekteri drugi neurneži po hribih nepokoj delajo. — Če je to res, trpeti bodo morali spet Bog ve kako dolgo turški kristjani. Lahko je pa tudi mogoče, da je boj in upor samo zavolj neugodnega zimskega časa prenehal. Sicer naj si pa vsakdo zapomni, kaj Napoleonova vlada tu počenja in da njena pomoč ni gotova pomoč, ker Napoleon je pred vsem tudi sebičnik! To nam tudi nesrečni Poljaci spričujejo. — Vlada tudi kaj zelo orožje pripravlja.

Rusija. Ruska vlada si neki zdaj na vso moč za to prizadeva, da bi se njej neprijetne pogodbe 1854 in 1856 pregledale in popravile ali prav za prav odpravile.

To, kričijo zdaj nekteri, je začetek izhodnjih homatij. Tako pa najbolj pišejo zdaj nemški in francoski listi. — Znani derzavni svetnik Milutin je nevarno obolel; mertud ga je zadel. S Prusko ste si neki prav dobre, ne tako pa z našo avstrijsko, s katero se vedno pisano gledate. — Kozaki imajo pričakovati socijalno reformo.

Pruska. Vlada si neki veliko prizadeva, da bi tudi Parsko k severni zvezi pridobila. Bismark avstrijski vladi očita, da je praški mir razderla, češ, ker je hanoveranski kralj do zdaj na Avstrijskem bival. To kaže, da bi spet radi kako vojsko vneli.

Razne novice.

* „Klagenfurterica“ donaja nek dopis, v kterem se naznanja, da se je nova šola v St. Martnu pri Timeneh 11. novembra slovesno odperla. Da se je ta šola napravila, ima ondodni grajščak g. Stokert velike zasluge.

Le škoda, da ta šola ne bode donajala zaželenega sadu. Kajti sklenilo se je, da

mora ta šola pri čisto slovenskej fari izključivo le nemška biti. In dopisatelj hvali, da slovenska občina tako neumnost tirja. Kaj bi le kaj Nemci rekli, ko bi terdo nemška fara tirjala čisto slovensko šolo? Sramotili in zmerjali bi jo za tako grozno veliko neumnost! —

* Iz Ljublane. Odbor, ki ga je izvolila kupčijska in obrtnijska zbornica v zadevah železnice iz Ljubljane do Beljaka, je pomnožen še po nekterih možeh, zvedenih v taci rečeh. Izvoljeni so bili še: Gg. Trpine, dr. Costa, bar. Miha Zoiz, vitez Guttmansthal, Samasa in P. Kozler. Ob enem se je tudi izrekla g. dr. Tomanu zahvala za njegov trud in za potezanje za to stvar.

* Po naredbi visokočestitega ljublj. škofa je maša za šolarje v zimskem času vstavljena in je dobri volji dijakov prepričano obiskavati cerkev.

*(Društvo za svilorejo.) Društveni odbor je imel v Celovcu 7. dec. veliko sejo. G. minister za kupčijo in obrtništvo je namreč temu društvu predložil nekaj prašanj, ki na to merijo, kako bi se mogla sviloreja prav povzdigniti. V tem pismu pravi g. minister, da svitlemu cesarju ta reč kaj pri srcu leži in da je cesar sam v posebnem pismu to zadevo g. ministru kaj goreče priporočal. V tej seji se je bral odgovor na ta prašanja.

* Rudolfova železnica ne bo dolgo več stala na papirju. Podvzetniki bratje Klein jo začno 15. decembra delati. Tudi so imeli veliki fužinarji, posestniki in še druga gospoda v Celovcu sejo, v kteri se je posvetovalo, kje in kako bi se denar dobil, da bi se stranska železnica Celovec — Št. Vid in Launsdorf — Mösl precej mogla začeti. Sklenilo se je, naj se dež. zbor poprosi, da to reč tudi malo požene. Bralo se je tudi, da so v ta namen fužinarji podpisali 1.200.000 gld., veliki posestniki 200.000 gld., mesto Celovec pa 100.000 gld.

Dunajska borsa 10. decembra 1866.

5% metalike	59.—
5% nacional	66.55
1860 derž. posoj	80.70
Bankine akcije	708.—
Kreditne „	150.90
London	129.90
Novi zlati	516.
Srebro	128.50

O g l a s.

POTICE

in

MASLENE ŠTRUCE

dobivajo se od zdaj vsak dan pri meni, če kdo naroči nanje; pošiljajo se tudi po pošti na pismeno naročilo, kteremu naj se priloži plačilo, adresa (naslov), in kakšno potico kdo hoče imeti.

Poštnino, ktero moram jaz naprej plačati, povernejo prejemalci na pošti (nachnahme).

CENA:

Orehova medena iz 8 moke	3 gld. — kr.
orehova „ „ „ „	2 „ 50 „
mandljine „ „ „ „	3 „ — „
civebaste „ „ „ „	3 „ — „
maslene štruce funt po . . .	25 „

Dalej priporočam prav lep ržen kruh, ki sem ga zdaj začel peči funt po 9 kr.

Vse to je prav po ceni in dobro pečeno. V Ljubljani 2. decembra 1866.

Jernej Blaž.